

**AKTIVITETI I SHËRBIMIT LIGJOR
FALAS TIRANË, 2016
(TIRANA LEGAL AID SOCIETY),
TLAS, 2016**

Shërbimi Ligjor Falas Tiranë, TLAS, gjatë vitit 2016, ka qënë dhe vazhdon të jetë një ndër aktorët aktiv në procesin e përmirësimit të sistemit të drejtësisë në vendin tonë. Dihet tashmë që ky sistem është nga më të kritikuarit për mos mirëfunksionimin e tij, dhe viti 2016 ishte vendimtar për realizimin e reformës në drejtësi. Perceptimi dhe besimi i qytetarëve për funksionimin e sistemit të drejtësisë dhe performancës së aktorëve të tij institucionalë ka qënë dhe është në nivele të pakënaqshme. Në mënyrë të vecantë korrupsioni dhe keqfunksionimi i sistemit kanë cënuar dhe ndikuar aksesin në drejtësi të qytetarëve. Prandaj dhe shërbimet ligjore falas mbeten një pjesë shumë e rëndësishme e këtij sistemi, sepse janë ato që garantojnë mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore të individëve në nevojë si dhe ga-

rantojnë dhënien e një drejtësie bazuar mbi parimin e paanësisë dhe pavarësisë nga ana e gjyqësorit.

TLAS ka dhënë gjatë vitit 2016 ndihmesë shumë konkrete në drejtim të përmirësimit të draft ligjeve të paketës legjislative të reformës dhe në vecanti për ato draft Ligje që ndikojnë shtresat dhe grupet në nevojë. Komentet dhe diskutimet e ekspertëve të TLAS të paraqitura në tryezat parlamentare kryesisht janë fokusuar në projekt ligjet e shërbimeve ligjore në Republikën e

Shqipërisë, dhe përkatësisht tek:
1) Avokatia 2) Noteria 3) Ndihma
Juridike 4) Ndërmjetësimi dhe 5)
Shpenzimet e tarifat gjyqësore.

Në këtë kontekst dhe në kushtet
që ndihma juridike shtetërore për
çështjet civile pothuaj nuk funk-
sionon, TLAS ka advokuar dhe
lobuar për nevojën e domos-
doshme të shërbimeve ligjore fa-
las të ofruara nga organizatat jo
fitim prurëse të specializuara.

Gjatë vitit 2016 TLAS-i zgjidhi **1714**
çështje ligjore që i përkisnin fëmijëve,
të papunëve, personave
me aftësi të kufizuara, pension-

istëve, grupit LGBTI, minoriteteve
dhe familjeve të tjera në nevojë.
Këta përfitues kanë mbetur të
kënaqur nga rezultate e zgjidhjes
sepse më shumë se 96 % e ras-
teve janë finalizuar me sukses në
favor të përfituesve direkt të shër-
bimit. Përfituesit dëshmojnë dhe
vlerësojnë ndihmën juridike që ju
ka ofruar TLAS Zgjidhja e te cilave
ka mundësuar aksesin e tyre në
programet sociale dhe përmirësi-
min e situatës ekonomike.

Gjatë 2016, TLAS ka synuar për-
faqësimet ligjore strategjike si
përpara administratës shtetërore
ashtu dhe para gjykatës, si edhe
forcimit të partneriteti efektiv
me strukturave shtetërore, me
NGO'të partnere apo përfaqë-
suesit në nivelin lokal në mënyrë
që të plotësohet shërbimi ndaj
shtresave apo individëve më të
margjinalizuar, **mbrojtjes së të
drejtave të tyre përmes:**

- **Përcaktimit** me përparësi të llo-
jeve të shërbimeve për fëmijët,
familjet vulnerabël dhe qytetarët
e tjerë të varfër.
- **Përmirësimit** të aftësive të
klientëve për të zgjidhur vet

problemet ligjore nëpërmjet trainimit individual dhe në grup me drejtues ose përfaqësues të komunitetit, nëpërmjet ofrimit të formularëve të gatshëm e të lehtë për t'u përdorur.

- **Identifikimit** të çështjeve ligjore përmes përdorimit të TLAS ËEB Portal, i cili synon të orientojë personat në nevojë si t'i zgjidhin ato.

- **Zgjerimit** të strukture së tij dhe partnerëve apo aktorëve të tjerë qeveritarë dhe joqeveritarë për të ndërtuar besimin te individët në nevojë dhe krijuar një realitet tjetër në funksion të zhvillimeve të mëtejshme të demokracisë në Shqipëri.

- **Rritjes së kapaciteteve** të profesionistëve, seminareve të trajnimit, ëorkshopeve dhe tryezave të shumta në të gjithë vendin

- **Ofrimit të shërbimeve** ligjore mobile, aktiviteteteve të street laë, shërbimeve hotline, përdorimit të teknologjisë është bërë e mundur që të përfitojnë individë vulnerabël edhe nga rrethe te tjera të largëta si Peshkopia, Gjirokastra, Kukësi, etj.

- **Forcimit të rolit si anëtar** i ko-

alicioneve BKTF, Justice for All, BRRLN, ENS dhe CHILD PACT.

Edhe pse financimi mbetet një sfidë e vërtetë, TLAS ka arritur të sigurojë mjaftueshëm fonde dhe të jetë eficient në shërbimet e tij, bazuar në shmillojshmerinë e formave të ofrimit, në cilësinë e lartë dhe me kosto të ulët. Pikërisht këtë model po përpiqemi ta promovojmë jo vetëm në Tiranë por edhe në qarqe si Elbasani, Durrësi, Fieri, Berati, Korca, Shkodra, etj. në mënyrë që fondet e donatorëve të përdoren sa më mirë dhe për t'i shërbyer

sa më shumë individëve. Qëllimi i TLAS në këtë analizë vjetore është sa ligjor po aq edhe ekonomik e social. Ne synojmë nga njëra anë të mundësojmë ndryshimet e nevojshme në sistemin e drjetësisë, dhe nga ana tjetër të ofrojmë shërbimet e përditshme për personat që kanë më shumë nevojë, duke sjellë sado pak ndryshim në jetët e tyre dhe në shoqërinë shqiptare.

Një nga synimet ka qënë ngritja e kapaciteteve dhe nxitja e profesionistëve të fushës së arsimit, shëndetësisë, gjëndjes civile, shërbimit social shtetëror, për t'u përfshirë në mënyrë më të koordinuar në funksion të zgjidhjes së halleve të atyre që kanë më shumë nevojë. Së fundmi, TLAS-i pranon se asgjë nga puna që bën nuk do të ishte e mundur pa përkushtimin dhe angazhimin e ekspertëve, anëtarëve të stafit dhe vullnetarëve. TLAS beson se të gjithë njerëzit duhet të jenë të barabartë përballë ligjit; se drejtësia duhet të jetë njësoj për të gjithë dhe se duhet të ketë një sistem ligjor që është i lehtë për t'u kuptuar dhe për t'u zbatuar. Donatorët që kanë mbështetur programin e TLAS gjatë 2016 kanë qënë **UNICEF, CRD, UNDP, UNHCR, Dutch Embassy, and US Embassy**. Drejtësia duhet të jetë njësoj për të gjithë dhe se duhet të ketë një sistem ligjor që është i lehtë për t'u kuptuar dhe për t'u zbatuar.

FUSHA E LIGJIT NË OFRIMIN E SHËRBIMEVE

TLAS vazhdoi gjatë vitit 2016 të ofrojë shërbime ligjore për çështjet civile, administrative, familjare dhe të punës si dhe për rastet e shkeljes së të drejtave të njeriut; në formën e këshillimit, dhe të përfaqësimit si në organet administrative edhe në ato gjyqësore. Shërbimi Ligjor Falas i TLAS është i fokusuar tek familjet më të varfra, tek fëmijët vulnerabël, pensionistët, Grupi LGBTI, individë me aftësi të ndryshme, dhe kryesisht duke synuar për fshirjen e tyre sociale.

Numri total i përfituesve të drejtpërdrejtë nga Shërbimi Ligjor Falas Tiranë, TLAS, gjatë 2016 ka qënë **1714** klientë, dhe numri total i të gjithë përfituesve të drejtpërdrejtë gjatë 18 viteve të funksionimit të shërbimit ligjor falas, TLAS, ka arritur shifrën **21231** klientë¹. Përqindja e suksesit të çështjeve të përfaqësuara përpara gjykatave dhe strukturave administrative gjatë 2016 është si më poshtë:

¹ Më poshtë paraqitet diagrama sipas numrit të përfituesve direkt në harkun kohor të 18 viteve

NUMRI TOTAL I ÇËSHTJEVE NË VITE / Janar 1999 - Dhjetor 2016

Lloji i shërbimit të ofruar	Numri i rasteve	Mbyllur në favor të klientit
Përfaqësim në gjykatë	310	93%
Përfaqësim në administratë	594	96 %
Shërbyer me web services dhe kliniks	810	n/a
Total	1714	
Shërbyer përmes lawline	480	n/a

NUMRI TOTAL I RASTEVE NDËR VITE Janar 1999 - Dhjetor 2016

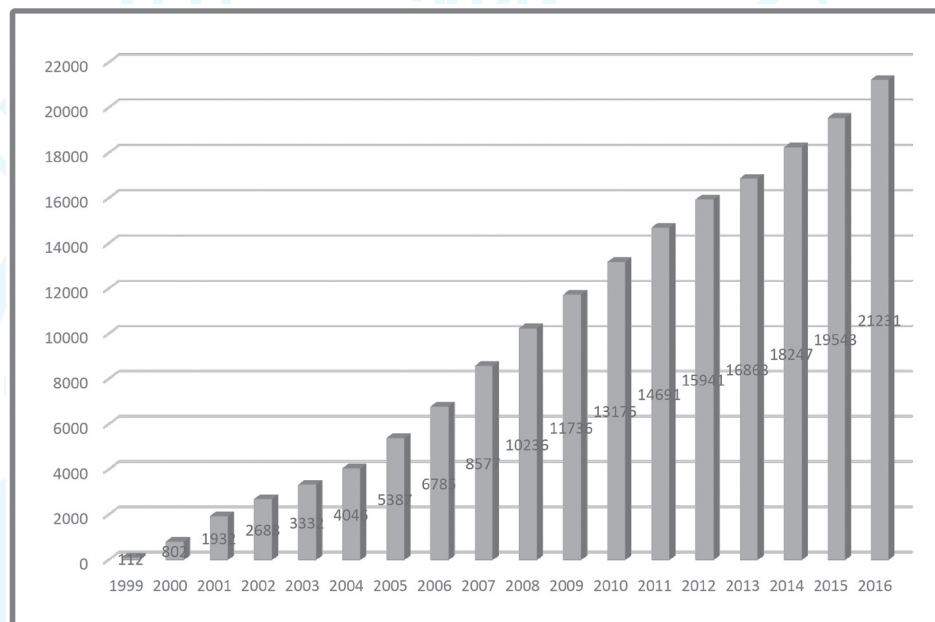
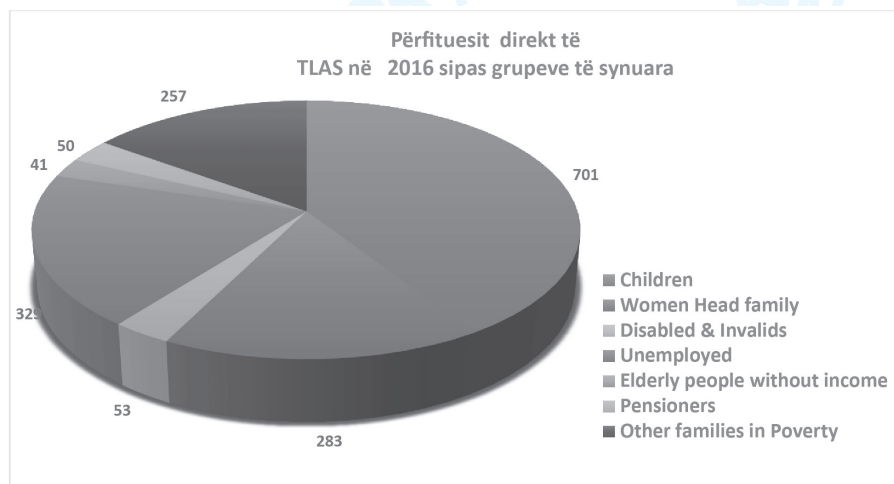

Tabela më poshte jep pasqyrën e ngarkesës së punës së stafit që ofron shërbime ligjore gjatë vitit

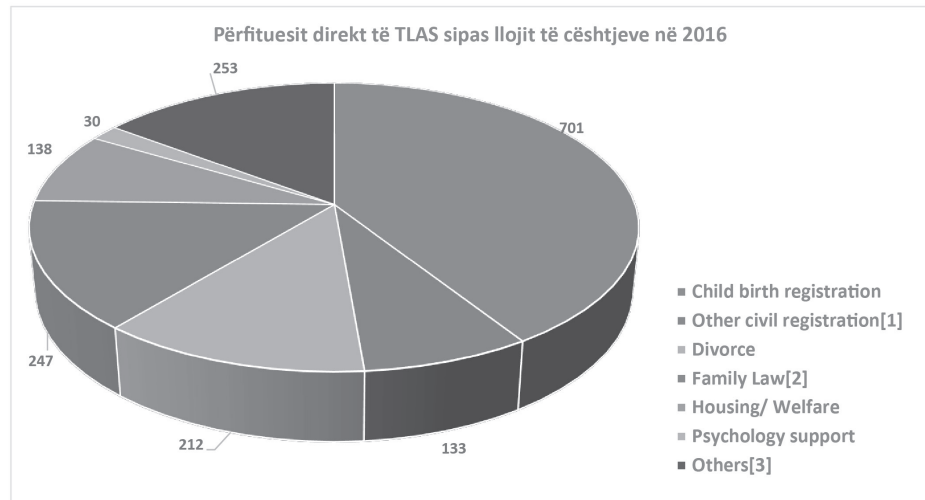
Trajtuar gjatë 2016	Statusi	Jan	Shk	Mar	Prill	Maj	Qer	Korr	Gus	Shta	Tet	Nënt	Dhj	Gjatë 1999-2016
Avokatët	Hapur	170	223	268	324	387	422	466	469	518	580	618	653	8569
	Mbyllur	8	20	30	60	98	138	188	200	255	345	440	537	8453
	Aktive	162	203	238	264	289	284	278	269	263	235	178	116	116
Asistentët Paraligjore	Hapur	298	367	428	477	546	572	675	688	767	866	940	1061	12662
	Mbyllur	40	110	180	270	360	410	490	500	610	710	810	920	12521
	Aktive	258	257	278	207	186	162	185	188	157	156	130	141	141
Totali	Hapur	468	590	696	801	933	994	1141	1157	1285	1446	1558	1714	21231
	Mbyllur	48	130	210	330	458	548	678	700	865	1055	1250	1457	20974
	Aktive	420	460	486	471	475	446	463	457	420	391	308	257	257

Për të parë se cila kategori vulnerabël ka përfituar nga shërbimet e TLAS po japim të dhënat si më poshtë:

Përfituesit janë shërbyer si më poshtë:

Grupet e synuara	Paralegal	Avokat	Total
Fëmijët	609	92	701
Nëna kryefamiljare	127	156	283
Individë me aftësi të ndryshme	28	25	53
Të papunë	153	176	329
Të moshuar pa të ardhura	23	18	41
Pensionistë	25	25	50
Familje të tjera në varfëri	96	161	257
Total:2016	1061	653	1714
Total: 1999-2016	12662	8569	21231

Lloji i çështjes	Këshilltar Paraligjor	Avokat	Totali
Regjistrimet e lindjeve të fëmijëve	609	92	701
Të tjera regjistrime civile	81	52	133
Zgjidhje martese	14	198	212
Çështje familjare	12	235	247
Strehim/ Ndhmë sociale	138	0	138
Mbështetje psikologjike	30	0	30
Të tjera	177	76	253
Total: 2016	1061	653	1714
Total 1999-2016	12662	8569	21231

- Llojet e rasteve gjyqësore janë çështje të pensioneve, familjare, përgjegjësi prindërore, kujdestari, mosmarrëveshjet në punë, zgjidhjet e martesës, dhunim i të drejtave të njeriut, raste të diskriminit dhe regjistrimet e lindjeve.
- Llojet e rasteve administrative të trajtuara janë: regjistrim i lindjeve, regjistrimet civile si ndarjet familjare, martesa, strehim, ndihma sociale, transferimet etj.

Ekspierienca e gjatë 18 vjecare e ka bërë shërbimin e TLAS shumë të njohur për pjesën më të madhe të grupeve të interesit, rrjeteve të organizatave partnere dhe përfituesve, të cilët e dinë shumë mirë si të na gjejnë pranë zyrave tona, përmes telefonit, website, e-mailit dhe Portalit. Tabela e mëposhtme tregon partnerët më të afërt që kanë bashkëpunuar me TLAS gjatë vitit 2016.

Kush i referon rastet në TLAS?	Përqindja
Strukturat e Shërbimeve Sociale, SSHC	13 %
Njësitë e Mbrojtjes së Fëmijëve, NJMF	18 %
Avokati i Popullit	5 %
Gjykatat e Rretheve	5 %
OJF partnere	9 %
Organizata me bazë komunitare	6 %
Nënpunësit e Gjendjes Civile	12 %
Portali i TLAS, web dhe linja telefonike	14 %
Aktivitetet Street Law dhe shërbimet mobile në komunitet	18 %
Totali	1714 raste or 100 %

Objektivat e përcaktuara nga TLAS për 2016 janë arritur në përputhje me kontratat e nënshkuara me donatorët, edhe pse zhvillimet dhe ndryshimet e diktuar nga reformat e ndërmarra kudo si në sistemin e ekonomisë, atë social, territorial apo të drejtësisë kanë qënë intensive dhe me efekte të drejtpërdrejta në jetët e familjeve apo individëve vulnerabël.

Disa nga takimet e ndryshme të organizuara nga TLAS gjatë 2016 janë të paraqitura si më poshtë:

Reach out meetings

No	Vendi	Data	No I profesionistëve	Tema
1	Elbasan	11.03.2016	35	Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës përmes rritjes së aksesit në drejtësi, bashkëpunimit me strukturat lokale dhe të shoqërisë civile.
2	Korca	15.03.2016	30	Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës përmes rritjes së aksesit në drejtësi, bashkëpunimit me strukturat lokale dhe të shoqërisë civile
3	Lezha	21.03.2016	33	Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës përmes rritjes së aksesit në drejtësi, bashkëpunimit me strukturat lokale dhe të shoqërisë civile
4	Gjirokastra	18.03.2016	20	Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës përmes rritjes së aksesit në drejtësi, bashkëpunimit me strukturat lokale dhe të shoqërisë civile
5	Durrës	25.03.2016	29	Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës përmes rritjes së aksesit në drejtësi, bashkëpunimit me strukturat lokale dhe të shoqërisë civile
6	Berat	18.04.2016	35	Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës përmes rritjes së aksesit në drejtësi, bashkëpunimit me strukturat lokale dhe të shoqërisë civile
8	Kukës	21.04.2016	32	Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës përmes rritjes së aksesit në drejtësi, bashkëpunimit me strukturat lokale dhe të shoqërisë civile.

Tryeza të rrumbullakta dhe diskutimi

	Vendi	Data	No/P	Tema
1	Tirana	29.03.2016	24	Adresimi i ceshtjeve që prekin të drejtat themelore të fëmijëve
2	Durrës	30.03.2016	25	Adresimi i ceshtjeve që prekin të drejtat themelore të fëmijëve
3	Vlorë	20.05.2016	23	Adresimi i ceshtjeve që prekin të drejtat themelore të fëmijëve
4	Dibër	25.05.2016	29	Adresimi i ceshtjeve që prekin të drejtat themelore të fëmijëve
5	Durrës	15.06.2016	40	“Akses i barabartë për fëmijët, barriera, dilema dhe zgjidhje”
6	Tirana	16.12.2016	25	“Reduktimi i pengesave ligjore me të cilat përballen fëmijët në konflikt me ligjin”
7	Tirana	03.11.2016	28	“Fuqizimi i familjeve në nevojë për një akses më të mirë në regjistrimin civil”

Workshop-e

No	Data	Vendi	Tema	No i pjesëmarrësve
1	04.11.2016	Hotel Xheko Imperial, Tirana	Sigurimi i aksesit dhe përfshirjes sociale përmes regjistrimit të lindjeve	31
2	07.11.2016	Hotel Univers, Elbasan	Sigurimi i aksesit dhe përfshirjes sociale përmes regjistrimit të lindjeve	38
3	14.11.2016	Hotel Fieri, Fier	Sigurimi i aksesit dhe përfshirjes sociale përmes regjistrimit të lindjeve	38
4	17.11.2016	Hotel Arragosta, Durrës	Sigurimi i aksesit dhe përfshirjes sociale përmes regjistrimit të lindjeve	28
	TOTAL	4		135

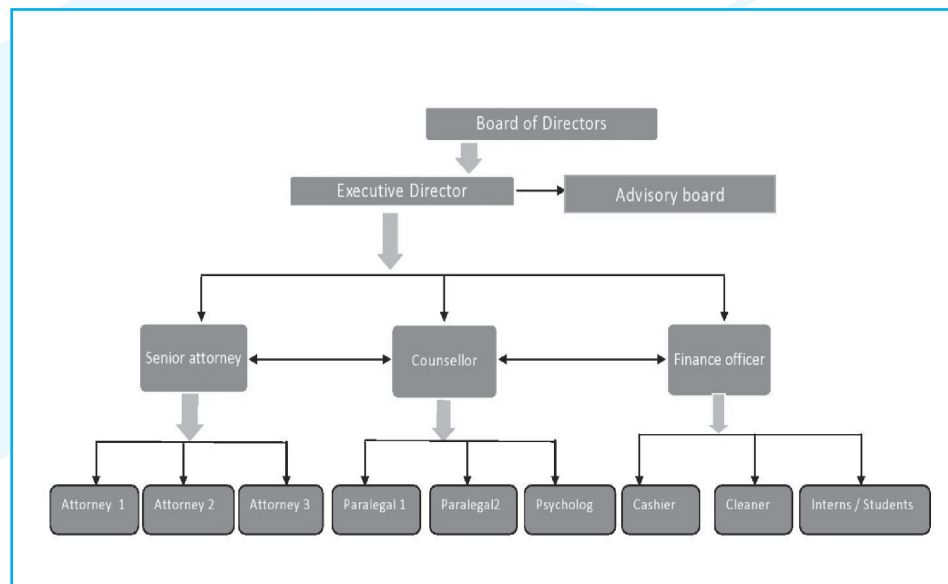
Trajnime

No	Data	Tema e trajnimit	No i pjesëmarrësve	Vendi
1	12.12.2016	Ngritja e kapaciteteve të aktivistëve dhe CBO've, aftësimi i tyre si paralegal në evidentimin dhe orientimin e problemeve ligjore të komunitetit.	25	Hotel “Aragosta”, Durrës
2	13.12.2016	Ngritja e kapaciteteve të aktivistëve dhe CBO've, aftësimi i tyre si paralegal në evidentimin dhe orientimin e problemeve ligjore të komunitetit.	27	Hotel “Xheko Imperial”, Tiranë
3	14.12.2016	Ngritja e kapaciteteve të aktivistëve dhe CBO've, aftësimi i tyre si paralegal në evidentimin dhe orientimin e problemeve ligjore të komunitetit.	27	Hotel “Imperial”, Elbasan
TOTAL	3		79	

Conferences:

No	Data	No/P	Tema	Vendi
1	24.06.2016	50	Mbrojtja dhe siguria e fëmijëve nga krimi kibernetik.	Hotel Tirana International
2	10.06.2016	36	Rritja e mbrojtjes së të drejtave të të akuzuarve.	Hotel Tirana International
3	17.11.2016	35	Pashtetësia dhe çështjet ligjore të lidhura me të.	Hotel Xheko Imperial
	3	121		

Organigrama e Shërbimit Ligjor Falas Tiranë

Aktivitetet Street Law

	<i>Vendi</i>	<i>Takime dhe shperndarje informacioni</i>	<i>Date</i>
1	Durres, Qemal Mici, school	32 nxënës, 54 publikime	14.01.2016
2	Durres, Naim Frasheri, school	28 nxënës, 40 publikime	24.02.2016
3	Tirane, Myslym Keta, school	27 nxënës, 50 publikime	16.02.2016
4	Diber, Havzi Nela, school	25 nxënës, 60 publikime	01.02.2016
5	Elbasan, Rrapishte	30 qytetarë, 55 publikime	29.01.2016
6	Gjirokaster, Zinxhiraj	40 qytetarë, 60 publikime	23.03.2016
7	Gjirokastër, Zinxhiraj	52 qytetarë , 60 publications	17.03.2016
8	Fush- Krujë, community	34 qytetarë, 40 publikime	27.04.2016
9	Fier, Drize, Roma community	31 qytetarë , 50 publikime	05.05.2016
10	Tirane, QTE	28 qytetarë, 40 publikime	28.09.2016
11	Tirane Bregu i Lumit	42 qytetarë , 60 publikime	04.10.2016
12	Durres, Keneta	37 qytetarë, 55 publikime	16.12.2016
13	Durres, Fabrika e Plastmasit	34 qytetarë , 58 publikime	23.12.2016
14	Tirane Shkoze	40 qytetarë, 60 publikime	06.10.2016
15	Vlore, Skele	42 qytetarë , 65 publikime	11.10.2016
16	Durres Cezmja e Ferres	36 qytetarë, 60 publikime	07.11.2016
17	Durrës, Plastmasi	120 publikime , fletëpalosje e broshura	23.09.2016
18	Tiranë, Tufine, Bregu i lumit	80 publikime, fletëpalosje e broshura	28.09.2016
19	Durrës, Keneta	150 publikime, fletëpalosje e broshura	30.09.2016
20	Elbasan	120 publikime, fletëpalosje e broshura	03.10.2016
21	Tiranë, Kamez Bregu i lumit	120 publikime, fletëpalosje e broshura	14.10.2016
22	Durrës, Shijak	200 publikime, fletëpalosje e broshura	07.10.2016
23	Tiranë, Irfan Tomini	90 publikime, fletëpalosje e broshura	10.10.2016
24	Tiranë, Shkoze	80 publikime, fletëpalosje e broshura	26.10.2016
25	Shkolla 9 vjeçare Divjake	30 nxenes, 50 fletëpalosje e broshura	17.11.2016
26	Shkolla "Pjeter Budi"	28 nxenes, 60 fletëpalosje e broshura	21.11.2016
27	Shkolla " M. Dollaku"	35 nxënës , 65 fletëpalosje e broshura	27.11.2016
28	Shkolla " Sabaudin Gabrani"	32 nxënës, 60 fletëpalosje e broshura	09.12.2016
29	Shkolla Njazi Nastori , Sukth	30 nxenës, 48 publikime	24.11.2016
30	Shkolla 1 Maji Berat	30 nxënës , 42 Publikime	21.12.2016
31	Shkolla Dhora Leka	34 nxënës, 50 publikime	26.04.2016
32	Shkolla Vasil Shanto	28 nxënës, 45 publikime	25.05.2016
33	Shkolla Kongresi I Lushnjës	55 nxënës, 120 publikime	20.10.2016

Monitorimi i Ceshtjeve Gjyqësore të Rasteve të Krimeve Kibernetike ndaj Fëmijëve dhe Rasteve të Përgjegjesisë Prindërore

Pjesa I

I.i. Hyrje

Fjalët e para që ndesh sapo klikon faqen e Internetit të UNICEF-it janë, “UNICEF beson se të gjithë fëmijët kanë të drejtë të jetojnë, zhvillohen dhe të përbushin potencialin e tyre për të

fituar një botë më të mirë¹”. Ne jemi krenarë që kemi ndarë dhe vazhdojmë të ndajmë të njëjtin slogan me UNICEF-in për më shumë se 18 vite. Që në themelimin e tij, TLAS-i ka pasur si prioritet mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve në Shqipëri. Qëllimi që fëmijët shqiptarë të gëzojnë të njëjtat të drejta si ata në botën e zhvulluar, është i lidhur pashmangërisht me ekzistencën tonë.

Një arsye shtesë për t'a filluar këtë raport me fjalët e para të faqës së Internetit të UNICEF-it ishte për të materializuar me një shembull zhvillimet e shpejta teknologjike, të cilat kanë përfshirë Shqipërinë si pjesën më të madhe të botës. Nuk u deshën më shumë se pak sekonda për të aksesuar faqen e UNICEF-it dhe çdo gjë që ajo ka për të ofruar. Aksesimi në informacion, ide, të mira dhe shërbime ka arritur nivele të paimagjinueshme vetëm për 20 vite. Fëmijët, në Shqipëri dhe gjetkë, jetojnë skajet e këtij progresi. Megjithatë

¹ UNICEF website

përfitimet janë të panumërta, ky progres sjell dhe rreziqe të reja. Për të qenë të realist, në fakt, nuk është teknologjia që krijon këto rreziqe, por dëshirat e prapshta që mund të gjejnë mbështetje në këto zhvillime. Ka një sasi të gjerë provash që përdoruesit e rinj të Internetit mund të bien shpesh pre e keqtrajtim-it, abuzimit seksual, emocional e financiar gjatë qëndrimit online.

Në këtë kontekst, kur 10 muaj më parë UNICEF dhe CSO lajmëruan për një projekt të ri në mbështetjen e kërkesave për drejtësi të fëmijëve, ne propozuam një studim sistematik të problemit të krimeve kibernetike ndaj të miturve. Deri më sot, me pak përjashtime², projektet mbi luftën kundër krimeve kibernetike në Shqipëri kanë qenë të fokusuar në mashtrimet financiare, pastrimin e parave dhe mbështetjen e terrorizmit me anë të hapësirës virtuale. Për këtë arsye, ishte i nevojshëm një vlerësim i situatës së përgjith-

shme për problemin në fjalë. Falë bashkëpunimit të Gjykatave të Rretheve Tiranë, Elbasan, Vlorë, Korçë, Shkodër dhe Fier, Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda, strukturave përkatëse të prokurorisë dhe shumë ekspertëve të fushës, ky raport, ndërmjet të tjerave, paraqet një pikturë të plotë të situatës, si nga ana teorike, i.e. konteksti ligjor dhe pikëpyetjet përkatëse, dhe nga ana praktike, i.e. sa raste, sa zgjasin dhe si përfundojnë çështjet e krimeve kibernetike ndaj të miturve në gjykatë. Kjo përmbledhje ndihmon në arritjen e një numri konkluzionesh

² A Study on Child Online Safety in Albania, World Vision Albania, <http://www.wvi.org/albania/publication/study-child-online-safety-albania>

dhe rekomandimesh për përmirësimin e gjendjes.

Pjesa e dytë e raportit fokusohet në përgjegjesinë prindërore dhe foster care. Këto çështje kanë të njëjtën peshë për jetën e fëmijëve, si ato të sipërpërmendurat. Në fakt, dhe pse një krahasim midis të dy llojeve të problemeve nuk është në qëllimet e këtij raporti, mund të themi se ato që lidhen me kujdestarinë kërkojnë një përgjigje më urgjente për dy arsye. E para, ndërkohë që krimet kibernetike janë një fenomen relativisht i ri,

të cilin dhe vende të zhvilluara po hasin vështirësi t'a adresojnë, problemet e foster care dhe kujdestarisë përfaqësojnë pengesa të vjetra për fëmijët shqiptarë. Së dyti, problemet e kujdestarisë mund të bëjnë që fëmijët përkatës të jenë pre më të lehta të agresorëve në botën virtuale. Fëmijët e neglizhuar janë apriori më vulnerabël ndaj "grabitqarëve" seksualë.

Si në seksionin e krimeve kibernetike, një trajtim holistik i situatës ishte i nevojshëm për të listuar konkluzionet dhe sugjerimet tona. Në këtë drejtim, monitorimi i çështjeve të këtij tipi në Gjykatën e Rrethit Shkodër na paraqiti një imazh më të qartë rreth çfarë po funksionon si duhet, çfarë jo, dhe ç'mund të bëhet për të përmirësuar situatën.

I.ii. Qëllimet e studimit

Para se të parashtrojmë qëllimet e raportit, është e nevojshme të diferencojmë midis dy pjesëve: asaj që i referohet krimeve

kibernetike dhe asaj që fokusohet në përgjegjësinë prindërore dhe foster care.

Krimet kibernetike, e veçanërisht ato që dëmtojnë fëmijët, përbëjnë një zhvillim të ri në Shqipëri, për të cilin, fatkeqësisht, gjendja e deritanishme e kërimit është pothuaj jo ekzistente. Prandaj, ne përpiqemi që në fillim të ndërtojmë një kuadër studimi, i.e. mbledhje të dhënash dhe kuptim teorik i tipeve të krimeve kibernetike ndaj fëmijëve dhe më pas vazhdojmë në identifikimin e problemeve dhe propozimin e zgjidhjeve të mundshme.

Në këtë dritë, shpresojmë që ky raport të mund të shërbejë, përveç të tjerave, në të ardhmen si një pikë mbështetje për kërkime të tjera në këtë fushë³. Veçanërisht, shpresojmë që ky raport do të kontribuojë në finalizimin dhe implementimin e Draftit të Planit Strategjik për Sigurinë Online të Fëmijëve, në bashkëpunim me agjencitë shtetërore për sigurinë kiber-

netike dhe për mbrojtjet e të drejtave të fëmijëve, si dhe OJQ të përfshira më parë në këtë fushë, si CRCA dhe ALO 116 që kanë luajtur një rol të rëndësishëm për sigurinë e fëmijëve në Internet.

Nga ana tjetër, problemet me përgjegjësinë prindërore dhe foster care kanë histori të gjatë në Shqipëri. Ky raport përdor eksperiencën e përfituar gjatë monitorimit në Gjykatën e Rrethit Shkodër, për të listuar probleme, konkluzione dhe rekomandime, të cilat mund të ndihmojnë për

³ TLAS do të promovojë shpërndarjen e informacionit nëpërmjet asistencës në internet dhe aktiviteteve street law.

të mbrojtur më mirë statusin e fëmijëve të lënë pa kujdesin prindëror. Në këtë pjesë, qëllimi i raportit është të nxisë ndryshime legislative dhe administrative.

I.iii. Metodologjia

Ky raport përdor metoda që janë të zakonshme për shken-cat sociale, sidomos në kërkimet kualitative, mes të cilave janë pyetësorët, kërkim i drejtpërdrejtë dhe rishikimi i dokumentave. Sa i përket krimeve kibernetike, për të mbledhur të dhënat e nevojshme, identifikua si burimet me të mira Gjykatat e Rretheve Gjyqësore në Tiranë,

Elbasan, Korçë, Shkodër dhe Fier, Gjykatën e Shkallës së Parë për Krime të Rënda dhe strukturat përkatëse të prokurorisë. Zgjedhja e gjykatave u bë në bazë të një vlerësimi paraprak rreth cilësisë së database-ve përkatës. Si praktikë standarde në fillim kërkua informacion nga këto institucione nëpërmjet pyetësorëve, të cilët u hartuan sa më konçizë dhe gjithëpërfshirës⁴. Sidoqoftë, në disa raste, të dhënat nuk ishin të organizuara në mënyrë të tillë që pyetësorët të mund të plotësoheshin lehtësisht nga organet në fjalë, ndaj na u lejua që të kërkonim manualisht në dosjet e gjyqeve. Përveç kësaj, anëtarë të stafit TLAS ishin të pranishëm, si vëzhgues, në çështje gjyqësore të lidhura me projektin gjatë periudhës Janar 2016-Korrik 2016. Gjatë kësaj kohe, 2 çështje në Gjykatën e Shkallës I për Krimet e Rënda kishin në bazë krimet kibernetike ndaj të miturve.

⁴ Është e qartë që dy cilësitë qëndrojnë në proporcion të zhdrejtë me njëra-tjetrën, prandaj modelet e pyetësorëve janë përpjekje për të optimizuar të dy karakteristikat.

Përsa i përket përgjegjësisë prindërore dhe foster care, procesi i mbledhjes të dhënave u fokusua në Shkodër, ku shërbimet foster care janë pilotuar për më shumë se tre vite, dhe gjykata përkatëse ka gjykuar një numër të konsiderueshëm çështjesh të kësaj natyre. Krahasuar me krimet kibernetike, të dhënat ishin më të plota, ndaj mbledhja e tyre u bë në mënyrë më sistematike. Analiza e të dhënave ishte më pak problematike. Konkluzionet dhe rekomandimet janë të mbështetura në përshkrime statistikore dhe konsultime me ekspertë të fushës.

ndërkombëtare. Në këtë kontekst, duke parë zhvillimet e vullshme teknologjike, sidomos “revolucionin e Internetit”, rreziqet për abuzim janë rritur ndjeshëm, ndaj dhe legjislacionet vendore dhe marrëveshjet ndërkombëtare janë transformuar dukshëm.

Mundësia për të krijuar dhe shpërndarë materiale pornografike në hapësirën kibernetike, ose për të kontaktuar fëmijët në Internet, janë kthyer në çështje kyçe pas viteve 90', pasi individë me preferenca pedofilie filluan të shfrytëzojnë progresin teknologjik për qël-

Pjesa II

II.i. Krimet kibernetike kundër fëmijëve

Abuzimi ndaj fëmijëve, e veçanërisht ai seksual, është një shqetësim për pothuaj të gjitha shoqëritë i cili, është materializuar me anë të ligjeve të brendshme dhe marrëveshjeve

limet e tyre. Rreziqet janë rritur në mënyrë eksponenciale duke parë dhe: i) karakteristikat e teknologjisë së informacionit si lehtësia në përdorim, mungesa e pengesave, dobësimi i kufijve shtetërorë dhe principit territorial, lehtësia për të kontaktuar viktimën e të tjera; ii) mundësitë që vijnë nga globalizimi, që lidhet me lëvizjen e lirë të njerëzve, të mirave, shërbimeve dhe ideve, iii) paqartësitë ligjore, si konceptuale dhe operative, psh. bota virtuale është e vështirë të përkufizohet e rrjedhimisht të rregullohet me legjislacionet e botës reale. Ndaj, shprehja që

“krimi është gjithmonë një hap para” është më e vertetë se çdokund tjetër në këtë fushë.

Shqipëria nuk përbën përjashtim nga pjesa e botës së zhvilluar rreth rreziqeve që fëmijët ndeshin online. Një studim nga World Vision⁵ zbulon se 44% e fëmijëve shqiptarë vizitojnë të paktën një herë në ditë faqe pornografike dhe 47% e fëmijëve janë kontaktuar të paktën një herë nga një i panjohur online. Këto statistika tregojnë që rreziku që fëmijët shqiptarë të bien pre e joshjeve pedofilike janë qënësore.

Legjislacioni që lidh krimet kibernetike dhe dëmtimin e fëmijëve në Shqipëri përfshin Nenin 108/4, “Vepra të turpshme” dhe Nenin 117, “Pornografia”, të Kodit Penal. Këto aspekte të krimit kibernetik rrallëherë kanë marrë vëmendje (të paktën në Shqipëri) në studime akademike apo raporte. Sidoqoftë, urdhri 135/1, i datës 10.06.2014, i Prokurorit të Përgjithshëm i ka listuar shkeljet e ligjeve të mësipërme

⁵ A Study on Child Online Safety in Albania

si pjesë të veprave speciale penale nën autoritetin e sektorit të krimit kibernetik.

Është e qartë që dy cilësitë qëndrojnë në proporcion të zhdrejtë me njëra-tjetrën, prandaj modelet e pyetësorëve janë përpjekje për të optimizuar të dy karakteristikat.

Ndërkohë që dhunimet e përshkruara nga "Vepra të turpshme" dhe "Pornografia" janë pjesë të akteve tipike (jashtë Shqipërisë) kibernetike kundër fëmijëve, veprat që përfshihen nën "Sh-trëngimi me anë të kanosjes ose dhunës për dhënien e pasurisë" duken si raste atipike për kategorinë në fjalë. Sidoqoftë, të dhënat tregojnë se kjo vepër penale, parashikuar nga Neni 109/b/1 i Kodit Penal, është forma me e përhapur e krimeve kompjuterike kundër fëmijëve. Në ndryshim nga dy nenet e mësipërme, shkelje të kësaj natyre klasifikohen si krime të rënda dhe ndaj janë në juridiksionin e Gjykatës së Shkallës së I për Krimet e Rënda⁶.

⁶ "Pornografia" dhe "Vepra të turpshme" gjykojnë nga gjykatat e rretheve

II.i.i. Joshja Seksuale ndaj Fëmijës (Vepra të turpshme)

Joshja seksuale ndaj fëmijës (Child grooming), që parashikohet nga Neni i "Vepra të turpshme", përkufizohet si krijimi i një lidhje emocionale me një fëmijë për të mundësuar abuzimin seksual me të. Ky abuzim përfshin trafikimin e fëmijëve, bizneset e paligjshme si prostituimi i tyre ose prodhimin e pornografisë me fëmijë.

Fëmijët mund të joshen përmes Internetit ose në botën e vërtetë nga një i panjohur – megjithëse "grabitqari" seksual mund të

jetë dikush i afërt me fëmijën, psh. një familjar, mik i familjes, një mësues e kështu me rradhë. Sipas studimeve të ndryshme, këta individë mund të jënë të moshave dhe gjinive të ndryshme. Tërheqja online zakonisht ndodh në dhoma të hapura chati, megjithëse mund të realizohet dhe nëpërmjet mesazheve personale dhe e-maileve. Shpeshherë, kjo joshje është e shpejtë, duke qenë se fëmijët priren të besojnë më shpejt dikë që njohin online se dikë që njohin ballë për ballë.

Shpesh, agresorët e prezantojnë veten si të njëjtës moshë me viktimën. Ata fillojnë komunikimin duke ofruar këshilla për probleme që mund të shqetësojnë të miturin. Agresorët mund të mbledhin informacion para-prak për viktimat duke përgjuar të dhënat e këtyre të fundit në Internet. Fëmijët, më të shumtit të lënë pas dore nga prindërit ose kujdestarët, joshen nga vëmendja e ofruar. Pas fazës fillestare, agresori përpiket të izolojë fëmijën nga prindërit dhe miqtë, në mënyrë që t'a bëjë plotësisht të varur ndaj vetes. Për më tepër, këta të fundit mund të përdorin "sekretet" të besuara nga viktimat, për t'a kërcënuar apo kontrolluar fëmijën.

Kryesisht agresorët kërkojnë në rrjet, për emra për ti thërritur (jo realë) apo komente me njëfarë përmbajtje seksuale, të cilat janë sinjale për fëmijë të ndjeshëm ose me vetëvlerësim të ulët. Sidoqoftë, shpesh, këta "predatorë" nuk shënjojnë fëmijë të cakutar, po dërgojnë

e-maile dhe mesazhe qindra fëmijëve, dhe fokusohen tek ata që përgjigjen. Në disa raste ata as nuk takohen me viktimat, por i abuzojnë duke i detyruar të fotografojnë veten në poza të papërshtatshme për një fëmijë, ose të kryejnë akte seksuale virtuale. Pas njëfarë kohe, viktimat nuk janë në gjendje t'i komunikojnë problemet e tyre personave të tretë, pasi ndihen fajtorë, të turpëruar, apo poshtëruar. Ndonjëherë, këta të fundit nuk e kuptojnë që po abuzohen, pasi i shikojnë agresorët si miq. Prandaj është e rëndësishme t'i komunikohet fëmijës, pavarësisht nëse ndjehet i dëmtuar apo jo, që nuk është fajtor dhe nuk duhet të ndjehet i turpëruar për dëmin që ka pësuar.

Legjislacioni shqiptar e parashikon këtë sjellje në Nenin 108/4, "Vepra të turpshme",

"Propozimi i bërë nga një i rritur, me çdo mjet ose formë, për të takuar një të mitur që nuk ka arritur moshën katërmbëdhjetë vjeç apo një të mitur që nuk ka

arritur pjekurinë seksuale, me qëllim kryerjen e ndonjërës nga veprat penale të parashikuara në këtë seksion apo në seksionin VIII të kreut II të këtij Kodi, përbën vepër penale dhe dënohet me burgim nga një deri në pesë vjet⁷."

"Veprat penale të parashikuara në këtë seksion i referohen akteve heteroseksuale ose homoseksuale me të mitur, akteve seksuale në hapësira publike, inçestin dhe përdhunimin, ndërkohë që "veprat penale të parashikuara në seksionin VIII të kreut II të këtij Kodi" përfshi-

⁷ Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë.

jnë prostituimin, pornografinë, shpifjen dhe përndjekjen. Ndaj, joshja seksuale ndaj fëmijëve mund të jetë e motivuar si nga dëshira pedofilike, ashtu dhe për qëllime përfitimi.

Koncepti i “Joshjes Seksuale” është bërë pjesë e legjislacionit shqiptar vetëm kohët e fundit, pas ratifikimit të “Konventës së Këshillit Europian për Mbrojtjen e Fëmijëve ndaj Abuzimeve dhe Shfrytëzimeve Seksuale” (Konventa e Lanzarotes), dhe implementimit të tij pas ndryshimeve në Kodin Penal me anë të Ligjit nr. 144/2013. Sidoqoftë, Konven-

ta e Lanzarote-s përqendrohet te mbrojtja e fëmijëve në rrjet, ndërkohë që legjislacioni shqiptar ka një fokus më të gjerë dhe Neni 108 i referohet “joshjes seksuale ndaj fëmijëve me çdo mjet dhe formë”. Në fakt ky fenomen është përhapur kryesisht nga zhvillimet teknologjike, megjithëse, teorikisht është i mundshëm dhe në mungesë të kësaj teknologjie.

Neni 108/4 mund të jetë problematik në implementim, duke parë se duhet provuar që agresori ka qëllim kryerjen e një veprë penale dhe kur kjo e fundit nuk është materializuar. Neni 6 i Direktivës 2011/92/EU i Parlamentit të Bashkimit Europian dhe Këshillit Europian ofron një zgjidhje interesante në këtë drejtim, “. . . propozimi, me anë të mjeteve të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit, të një të rituri për të takuar një fëmijë, me qëllimin për të kryer njërën nga veprat e mëposhtme . . . kur ky propozim ndiqet nga një akt konkret për të marrë një takim, është i dënueshëm me bur-

gim dëri në një vit . . .⁸⁾

Kjo frazë sqaron se qëllimi i dhunuesit mund të vlerësohet nga "akte konkrete për të marrë një takim të mundshëm."

II.i.ii. Pornografia

Në dekadën e fundit, ka pasur ndryshime të qënësishme në legjislacionin tonë përse i përket luftës kundër krimit kibernetik, të cilat kanë ndihmuar, ndër të tjera dhe mbrojtjen më të mirë të fëmijëve ndaj këtyre rreziqeve. Si një rast konkret mund të përmendim amendimet që i janë bërë Nenit 117 të Kodit Penal, "Pornografia". Nga një pikëpamje kronologjike, transformimet e këtij neni e kanë shndërruar këtë vepër penale nga një kundravajtje në një krim. Këto amendime janë realizuar në 2008 përmes Ligjit nr. 9859 dhe në 2013 përmes Ligjit nr. 144.

Sot, Neni 117 i Kodit Penal parashikon, "Prodhimi, shpërndarja,

reklamimi, importimi, shitja e botimi i materialeve pornografike në mjediset ku ka fëmijë, me çdo mjet ose formë, përbëjnë kundërvajtje penale dhe dënohen me burgim deri në dy vjet."

Prodhimi, importimi, ofrimi, vënia në dispozicion, shpërndarja, transmetimi, përdorimi ose posedimi i pornografisë së fëmijëve, si dhe krijimi i aksesit në mënyrë të vetëdijshme në të, me çdo mjet ose formë, dënohet me burgim nga tre deri në dhjetë vjet.

8 DIRECTIVE 2011/92/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 13 December 2011 on combating the sexual abuse and sexual exploitation of children and child pornography, and replacing Council Framework Decision 2004/68/JHA

Rekrutimi, përdorimi, shtrëngimi, ose bindja e një fëmije, për të marrë pjesë në shfaqje pornografike, ose marrja pjesë në shfaqje pornografike që përfshijnë fëmijët, dënohet me burgim nga pesë deri në dhjetë vjet⁹."

Si koncept, pornografia përcaktohet si shpërndarja e imazheve më përmbajtje seksuale që kanë si qëllim krijimin e dëshirave seksuale tek shikuesi. Kjo mund të materializohet me fëmijë të përfshirë në aktivitete reale apo që duken reale, ose me shfaqjen e organeve intime të fëmijës. Neni 117 shpjegon

⁹ Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë

se pornografia mund t'i referohet tre aspekteve të ndryshëm, megjithëse me pika takimi mes tyre:

a) Ambjentit ku ndodh prodhimi, shpërndarja, reklamimi, importimi, shitja apo botimi i materialeve pornografike. Nëse këto aktivitete zhvillohen në hapësira, ku pjesëmarrësit janë të ndërgjegjshëm për prezencën, apo mundësinë e prezencës së fëmijëve, atëherë ky veprim mjafton për t'u konsideruar si një vepër penale, pavarësisht nëse materiali pornografik përmban ose jo fëmijë.

b) Materialit pornografik, objekt i të cilit është shpërndarja. Nëse ky material përmban skena seksuale me fëmijë, atëherë kemi të bëjmë me një vepër penale, pavarësisht ku merr pjesë ky aktivitet.

c) Krijimit të materialeve pornografikë duke përdorur fëmijë ose duke qenë pjesë e akteve ku përfshihen fëmijë.

Interesi i këtij studimi është të kuptojë sesi këto koncepte në këtë nen mund të interpretohen kur bëhet fjalë për veprime në hapësirën kibernetike. Shprehja, “mjediset ku ka fëmijë”, në paragrafin e parë, mund të jenë të rëndësishme në këtë aspekt. Deri më tani, këto fjalë janë interpretuar në mënyrën tradicionale duke iu referuar hapësirave apo institucioneve që dihet se frekuentohen nga fëmijët, si shkollat, kopshtet, parqet e lojërave e të tjera si këto. Pyetja që ndjek lind në mënyrë spontane: Si mund të kuptohet kjo frazë në lidhje me hapësirat kibernetike? Deri më sot, nuk ka precedent gjyqësor për këtë rrethanë. Ne besojmë që është e mundur ashtu dhe e dobishme që disa ndalime të ekzistojnë dhe në lidhje me botën virtuale. Këto mund të përfshinin: adresat e e-mailit e të miturve, forume të veçanta për fëmijë dhe kështu me rradhë. Problemi kryesor ngelet për të mos ngatërruar të mësipërmet me faqe pornografike të aksesueshëm për të mitur. Këto të fundit duhet

të jenë një objekt rregullimi për politikat shtetërore, të cilat duhet të synojnë për të limituar këtë akses.

Problemi më i ndjeshëm ngelet përfshirja e fëmijëve në shfaqje pornografike. Nga pikëpamja psikologjike (si një çrregullim) kjo çështje është e lidhur ngushtë me pedofilinë. Në dritë të zhvillimeve teknologjike, të cilat kanë lehtësuar prodhimin dhe shpërndarjen e këtyre materialeve në mënyrë anonime, rrjete të fuqishme pedofilie dhe me shumë përfitime janë zhvilluar. Sidoqoftë, institucionet përgjegjëse nuk kanë mundur

ende të japin një shifër ekzakte ose të përafërt për shtrirjen e këtij problemi në Shqipëri. Sipas një raporti të 2004 të njesisë speciale së OKB mbi shitjen, prostitucionin dhe shfrytëzimin pornografik të fëmijëve¹⁰, këto fenomene janë më të përhapura në vendet me akses të lartë në Internet. Sipas Bankës Botërore, aksesit në Internet në Shqipëri ka kaluar masën 63%. Kjo nënkupton që Shqipëria nuk mund të trajtohet më si vend i izoluar, apo gjysëm i izoluar, nga zhvillimet teknologjike dhe rreziqet ne ritje duhet të shoqërohen me masa përkatëse.

¹⁰ Special Rapporteur on the sale of children, child prostitution and child pornography.

Paragrafi i dytë i Nenit 117 përqendrohet tek "prodhimi, importimi, ofrimi, vënia në dispozicion, shpërndarja, transmetimi, përdorimi ose posedimi i pornografisë së fëmijëve, si dhe krijimi i aksesit në mënyrë të vetëdijshme në të, me çdo mjet ose formë". Fraza me çdo mjet ose formë përfshin ipso fact teknologjinë e informacionit, pajisjet kompjuterike, hardëare dhe softëare. Përsa i përket këtyre të fundit, stafi i TLAS ka qenë prezent, në rolin e vëzhguesit, në një gjyq të lidhur me këtë temë në Gjykatën e Rrethit Tiranë.

Në Kodin Penal të Republikës së Shqipërisë nuk ekziston një përkufizim formal i kocneptit të pornografisë dhe kjo mangësi mund të sjellë probleme në implementim dhe në gjykim. Sipas informacionit të mbledhur, na rezulton se gjykatat, në të tilla raste, i referohen përcaktimit të ofruar nga konventat në të cilat aderohet Shqipëria. Sidoqoftë, kjo përjasje mund të jetë shpesh e paqartë duke parë se Shqipëria

ka ratifikuar më shumë se një konventë, dhe secila prej tyre ka një përkufizim të saj, paçka të ngjashëm, të termit. Në fakt, Neni 117 reflekton implementimin e obligimeve të mëposhtme, të cilat Republika e Shqipërisë i ka ndërmarrë nëpërmjet marrëveshjeve ndërkombëtare:

1. Protokoll i Opsional i Konventës për të Drejtat e Fëmijëve mbi mbi shitjen, prostituimin dhe shfrytëzimin pornografik të fëmijëve, ratifikuar nëpërmjet Ligjit nr. 9834, datë 22.11.2007.

2. Konventa kundër Krimit Kibernetik e Këshillit Europian, ratifikuar nëpërmjet Ligjit nr. 8888, datë 25.4.2002.

3. Konventa e Këshillit Europian për Mbrojtjen e Fëmijëve ndaj Abuzimeve dhe Shfrytëzimeve Seksuale" (Konventa e Lanzarotes), ratifikuar nëpërmjet Ligjit nr. 10 071, datë 9.2.2009.

4. Direktiva 2011/92/EU e Parlamentit të Bashkimit Europian dhe Këshillit Europian i 13 Dhje-

torit të 2011, mbi luftën kundër abuzimit dhe shfrytëzimit seksual të fëmijëve dhe pornografisë me fëmijë, që zëvendëson Vendimin e Këshillit 2004/68/JHA.

II.i.iii. Kanosja për Marrjen e Pasurisë

Kanosja për marrjen e pasurisë, së cilës në këtë rast mund t'i referohemi dhe si kanosje kibernetike, është të paktën në terma numerikë, rreziku më i madh me të cilët ndeshen në rrjet fëmijët në Shqipëri. Rasti tipik i këtij fenomeni konsiston në fëmijë që kërcënohen nëpërmjet Facebook-ut (ose mediave të tjera

sociale) nga përdorues anonimë në këmbim të të mirave materiale (kryesisht para, por shpesh edhe sende me vlerë). Neni 109/b/1 i Kodit Penal, "Shtrëngimi me anë të kanosjes ose dhunës për dhënien e pasurisë¹¹", parashikon:

"Shtrëngimi me anë të kanosjes ose dhunës për të kryer ose mos kryer një veprim të caktuar, për të fituar padrejtësisht pasuri ose çdo lloj përfitimi tjetër, për vete ose për të tretë, dënohet me burgim nga dy deri në tetë vjet¹²."

¹¹ Në ndryshim me veprat e sipërpërmendura, Neni 109/b/1 është nën juridiksionin e Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda.

¹² Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë

Nga vëzhgimi i drejtpërdrejtë dhe nga konsultimet me gjyqtarë, ky ligj duket i përshtatshëm për të adresuar si kanosjet me anë të teknologjisë si ato pa të. Me informacionin e mbledhur deri më tani, nuk vërejmë ndonjë paqartësi të ligjit apo ndonjë nevojë për amendime. Nga ana tjetër, implementimi i këtij ligji has probleme serioze. Prokuroria nuk ka mjetet, personelin apo ekspertizën e nevojshme për t'iu përgjigjur në mënyrë efikase një numri në rritje të kanoseve kibernetike. Në disa raste, prokurorisë i është dashur më shumë se 1 vit për të përgatitur një çështje pas denoncimit fillestar. Gjithsesi ky problem nuk është i limituar vetëm për zyrën e prokurorit pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda, por është kryesisht një shqetësim me të cilin ndeshen të gjithë institucionet që luftojnë krimin kibernetik në Shqipëri. Raporti i iProceeds i 2016 përmbledh me fjalët e mëposhtme, "Megjithëse situata është përmirësuar deri diku në vitet e fundit, duke qenë se në Tiranë dhe në çdo rreth ka të

paktën një prokuror të veçantë të specializuar në krimin kibernetik, vlerësimi i përgjithshëm është se mungon ekspertiza e nevojshme, sidomos ajo e lidhur me përdorimin e pajisjeve elektronike. Një situatë e ngjashme vihet re dhe me gjyqtarët¹³."

II.ii. Raste të Krimeve Kibernetike ndaj Fëmijëve (Prokuroria)

Ky seksion paraqet vetëm një përmbledhje dhe një analizë të shkurtër të informacionit të marrë nga zyrat e prokurorisë pranë Gjykatave të rretheve Tiranë, Elbasan, Vlorë, Korçë, Shkodër dhe Fier. Për informacion më të detajuar, Shtojca 1 përfshin pyetësonin e plotë dërguar këtyre zyrave së bashku me përgjigjet respektive. Të dhënat drejtojnë drejt 4 aspekteve të rëndësishëm:

1) Disa nga pyetjet nuk mund të merrnin përgjigje për shkak se bazat e të dhënave nuk ishin organizuar në mënyrë të tillë që t'a

lejonin, psh, sa raste, në të cilat të paktën një nga të mbrojturit ishte i mitur janë regjistruar gjatë kësaj periudhe ose sa raste, në të cilat të paktën një nga viktimat ishte i mitur janë regjistruar gjatë kësaj periudhe, dhe të tjera. Fatmirësisht, informacion i ngjashëm me atë të kërkuar in prej nesh ishte i gjendshëm.

2) Numri i të miturve, viktimat apo të akuzuar, për krime kibernetike është jashtëzakonisht i vogël.

3) Krimet kibernetike zakonisht raportohen nga policia, ndërkohë që qytetarët duken

¹³ iProceeds's Advisory mission and workshop on online fraud and other cybercrime reporting mechanisms

ose të pandjeshëm ose të pavetëdijshëm për të denoncuar këto lloj krimesh.

4) Një pjesë shumë e vogël e këtyre çështjeve shkon në gjyq (4% në 2015 dhe 3.4% në 2016). Kjo nënkupton që ose një shumicë dërrmuese e denoncimeve janë të pasakta, ose që prokuroria nuk ka mjetet e duhura për t'i mbuluar të gjitha këto raste¹⁴.

II.iii. Raste të Krimeve Kibernetike Ndaj Fëmijëve (Gjykatat e Rretheve)

Pyetësi i plotë së bashku me

¹⁴ Një kombinim i të dy problemeve mund të jetë më i mundshmi.

përgjigjet përkatëse mund të gjendet në Shtojcën 2. Gjetjet kryesore mund të përmblihen:

1) Numri shumë i vogël i çështjeve kibernetike, me autorë ose viktime të mitur, konfirmohet nga përgjigjet e ofruara nga Gjykatat e Rretheve. I vetmi rast që lidhet me një të mitur është kur ka qënë i akuzuar për vepra penale kibernetike dhe jo viktima e tyre. Sidoqoftë, gjatë një kontrolli më të detajuar të dosjeve në këto gjykata gjatë periudhës 2015-tetor 2016, stafi i TLAS "zbuloi" një çështje gjyqësore, ku i akuzuari ishte gjetur fajtor për shpërndarje të pornografisë me fëmijë. Personeli i gjykatës përkatëse na shpjegoi që në këtë rast, viktimat kishin qënë të mitur jashtë Shqipërisë, të cilët nuk mund të identifikoheshin gjatë gjyqit, dhe për këtë arsye rasti nuk ishte klasifikuar në kategorinë e kërkuar nga ne.

2) Ndërkohë që kishte një numër të madh rastesh të joshjeve seksuale (vepra të turpshme) gjatë kësaj periudhe, asnjë nga këto

raste nuk ishte kryer me ndihmën e teknologjisë kompjuterike. Kjo mospërputhje na jep të paktën të drejtën e dyshimit që çështje të tilla nuk raportohen, pasi fëmijët ndjehen të turpëruar apo fajtor për të treguar¹⁵.

3) Rastet me objekt gjykimi "Pornografinë" zgjasin relativisht më shumë (megjithëse duke pasur vetëm një rast të tillë, ky përfundim është i limituar).

II.iv. Raste të Krimeve Kibernetike Ndaj Fëmijëve (Gjykata e Shkalës së Parë për Krime të Rënda) Pyetëtori dhe përgjigjet përkatëse janë të përfshira në Shtojcën 3. Pikat kryesore janë përmbledhur më poshtë:

1) Kanosja për marrjen e pasurisë me anë të rrjetit është krimi kibernetik më i shpeshtë që kërcënon fëmijët në Shqipëri.

2) Në shumicën e rasteve të akuzuarit janë gjithashtu të mitur.

¹⁵ Numri i madh i rasteve të joshjes seksuale ndaj fëmijëve tregon që individët me tendenca pedofilike nuk janë të paktë në Shqipëri. Nuk duket shumë e mundur që këta individë nuk kanë përdorur zhvillimet e reja teknologjike për avancimin e dëshirave të tyre.

3) Të gjithë të miturit, të cilët janë nxjerrë në gjyq për këto akuza, janë gjetur fajtor gjatë periudhës 2015-tetor 2016.

II.v. Konkluzione dhe Rekomandime

1) Duke parë rritjen e përgjithshme të aksesit në rrjet, Shqipëria nuk mund të klasifikohet më si një vend me pak rrezik në lidhje me krimin kibernetik.

Ndaj, përmirësimet e mëtejshme institucionale duhet të jenë të krahueshme me ato të vendeve të zhvilluara.

2) Faktori i qëllimit në Nenin 108/4 mund të sjellë ngatërresa, pasi duhet provuar që i akuzuari ka qëllime për të kryer aksionet e cilësuar edhe kur këto nuk materializohen.

Një zgjidhje e mundshme e problemit do të ishte përcaktimi i kushteve sipas të cilave qëllimi mund të vlerësohej, psh. si në rastin e Nenit 6 të Direktivës 2011/92/EU, ku qëllimet e të akuzuarit mund të provohen nga "akte konkrete për të marrë një takim të mundshëm."

3) Neni 117/1 nuk përcakton, të paktën jo në mënyrë di-

rekte, vendet e ndaluara për shpërndarjen e pornografisë në hapësirën virtuale.

4) Kjo mund të korrigjohet duke specifikuar drejtpërdrejtë adresat e emailit të fëmijëve apo rrjetet sociale, e kështu e me rradhë. Në këtë mënyrë mund të shmangen ngatërresa të mundshme që kanë të bëjnë me faqe pornografikë ku mund të futen edhe të mitur.

5) Mungesa e një përkufizimi të qartë të pornografisë në Kodin Penal mund të jetë problematike, duke parë që secila konventë, ku Shqipëria aderohet, përdor një përcaktim të vetin. Ky problem zgjidhet lehtësisht duke futur përkufizimin në fjalë në Kodin Penal.

6) Prokuroria dhe gjykatat kanë mangësi në personel, ekspertizë dhe mjete për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive rritjes eksponenciale të rasteve të krimit kibernetik.

Teorikisht, ky problem kërkon trajnimin e kapaciteteve dhe

blerjen e mjeteve më moderne. Sidoqoftë, në praktikë kjo gjë nuk është e lehtë, por nuk është qëllimi i këtij studimi të merret me një temë kaq të gjerë, që me shumë mundësi kërkon një kërkim individual vetëm për të.

7) Nga eksperiencia e drejtpërdrejtë, bazat e të dhënave të gjykatave, por sidomos ato të zyrave të prokurorisë, janë të organizuara jo në mënyrë optimale dhe faqet zyrtare të Internetit, me disa përjashtime, janë të paaksesueshme për më të shumtën e kohës.

Gjykata e Shkallë së Parë për Krimet e Rënda dhe Gjykata e Rrethit Tiranë mund të shërbejnë si modele, pasi të dyja kanë baza të dhënash dhe faqe Interneti funksionale dhe të organizuara.

8) Numri i vogël i denoncimeve nga qytetarët vetë për krimet kibernetike, tregon një nevojë për rritjen e vetëdijes publike rreth kësaj teme.

Pjesa III

III.i. Përgjegjësia Prindërore

Në terma të përgjithshëm, "përgjegjësia prindërore" i referohet një grupi të drejtash dhe privilegjesh që kanë fëmijët në lidhje me prindërit e tyre dhe me ata të rritur, të cilët kanë një rol të rëndësishëm në jetën e fëmijës. Këto përgjegjësi përfshijnë si kohën prindërore ashtu edhe përgjegjësinë e marrjes së vendimeve." Ky koncept është formuluar gjerësisht nga Nenet 5 dhe 18/1 të Konventës së OKB-së për të Drejtat e Fëmijës. Për

sa i përket ligjit shqiptar, Neni 215 i Kodit të Familjes citon, "Përgjegjësia prindërore përfshin tërësinë e të drejtave dhe detyrave që kanë për qëllim të sigurojnë mirëqenien emocionale, sociale dhe materiale të fëmijës, duke u kujdesur për të, duke mbajtur raporte vetjake me të, duke i siguruar atij mirëritjen, edukimin, arsimimin, përfaqësimin ligjor dhe administrimin e pasurive të tij¹⁶."

Përgjegjësia prindërore i përket të dy prindërve, por mund të ushtrohet edhe vetëm nga njeri prej të dyve, ose nga asnjëri. Kjo e fundit mund të ndahet

¹⁶ Kodi i Familjes dhe Legjislacioni për Birësimet i Republikës së Shqipërisë.

në tri raste, kur te dy prinderit kanë humbur përgjegjësinë prindërore, kur përgjegjësia prindërore i është hequr (do të detajohemi në lidhje me ndryshimin ndërmjet humbjes dhe heqjes së përgjegjësisë prindërore më vonë) ose kur ata janë të pazotë për t'a ushtruar atë.

Rreth pikës së fundit, Neni 224 i Kodit të Familjes, "Pamundësia e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore", pohon: "Në qoftë se prindërit e fëmijës kanë vdekur, janë në pamundësi të ushtrojnë përgjegjësinë prindërore për shkak të pazotësisë për të vepruar, të mungesës ose për arsye veçanërisht të rënda, fëmija mund t'i besohet një anëtar të familjes, një personi të caktuar si kujdestar, një familjeje kujdestare ose edhe një institucioni të përkujdesjes¹⁷."

Gjykimi nëse pazotësia për të ushtruar përgjegjësinë prindërore është e përkohshme apo e përhershme bëhet rast

¹⁷ Kodi i Familjes dhe Legjislacioni për Birësimet i Republikës së Shqipërisë.

pas rasti. Mungesa e prindit ose sëmundje serioze të tyre mund të jenë të përkohshme. Në secilin rast, gjykata duhet të vendosë bazuar në interesin më të mirë të fëmijës. Frazja “pazotësia për të vepruar” përfaqëson një kufi të mjegullt, veçanërisht në rastet kur ajo është rezultat e një mangësie mendore. Në këto raste është e rëndësishme për personin që po gjykohej si i pazotë për të mbajtur përgjegjësi personale, që kjo zotësi për të vepruar t’i hiqet me vendim gjykate sipas Kodit Civil.

Përgjegjësia prindërore mund të hiqet sipas Nenit 228 të Kodit të Familjes, “Kur prindi shpërdoron përgjegjësinë prindërore ose tregon pakujdesi të rëndë në ushtrimin e saj, ose me veprimet e tij ndikon në mënyrë të dëmshme në edukimin e fëmijëve, me kërkesën e prindit tjetër, të të afërmeve të fëmijës ose të prokurorit, mund t’i hiqet përgjegjësia prindërore. Heqja e përgjegjësisë prindërore bëhet me vendim të gjykatës, duke u thirrur si i paditur prindi, për të

cilin kërkohet kjo heqje¹⁸.”

Përkufizimet dhe interpretimet e termit “shpërdorim” dhe “pakujdesi” janë të një rëndësie të madhe këtu. Sipas fjalorit shqip-shqip, folja “shpërdoroj” i referohet “përdorimit të papërshtatshëm ose përdorimit të tepruar të diçkaje” ose të një veprimi që është në kundërshtim me ligjin ose parimet morale, duke shpërdoruar detyrën dhe besimin e të tjerëve për përfitime personale.” Përsa i përket “pakujdesisë”, ajo përkufizohet si “dështimi për të ushruar kujdes në jetën dhe detyrat e për-

¹⁸ Kodi i Familjes dhe Legjislacioni për Birësimet i Republikës së Shqipërisë.

ditshme." Duke përdorur këto përkufizime, situatat bëhen më të qarta. Një prind i cili përdor në mënyrë jo të duhur ose në mënyrë të tepruar të drejtat e tij/saj, ashtu si janë të përcaktuara në ligj ose dështon të ushtrojë kujdes ndaj fëmijës së tij/saj mund ti hiqet përgjegjësia e tij/saj prindërore. Megjithatë, sipas Neni 230 të Kodit të Familjes, përgjegjësia prindërore mund të kthehet kur kushtet të cilat e shkakuan heqjen pushojnë së ekzistuari.

Së fundi, sipas Neni 223 të Kodit të Familjes, "Prindërit e fëmijës mund të humbasin përgjegjësinë prindërore nëpërmjet një

vendimi penal që i ka dënuar ata si autorë ose si bashkëpunëtorë për një vepër penale ndaj fëmijës së tyre, si bashkëpunëtorë në një vepër penale të kryer nga fëmija i tyre ose nëse janë dënuar për ndonjë nga shkaqet e braktisjes së familjes, për sa kohë që ata nuk kanë marrë përsipër detyrimet që kanë ndaj saj¹⁹."

Neni 43/a i Kodit Penal pohon në të njëjtën mënyrë, "Humbja e përgjegjësisë prindërore jepet nga gjykata ndaj personit që e ushtron përgjegjësinë prindërore, kur ai dënohet si autor ose bashkëpunëtor në një vepër penale ndaj fëmijës ose si bashkëpunëtor me fëmijën në kryerjen e një veprë penale²⁰." Veç kësaj, Neni 30 i Kodit Penal përfshin humbjen e përgjegjësisë prindërore si një dënim të mundshëm plotësues për vepra të ndryshme penale. Megjithatë, nuk ka pasur ndonjë rast ku përgjegjësia prindërore është humbur si dënim plotë-

¹⁹ Kodi i Familjes dhe Legjislacioni për Birësimet i Republikës së Shqipërisë.

²⁰ Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë.

sues(ose të paktën për sa ne, ose ekspertët që jemi konsultuar, dimë). Veprat penale të cilat kryhen më shpesh nga prindërit kundër fëmijëve në Shqipëri janë të parashikuara nga Neni 130/a i Kodit Penal, “Dhuna në familje”; Neni 124, “Braktisja e fëmijëve të mitur”, Neni 125, “Mosdhënia e mjeteve për jetesë”, Neni 124/b, “Keqtrajtimi i të miturit” dhe Neni 127, “ Marrja e padrejtë e fëmijës”. Ngelet për t’u diskutuar nëse përgjegjësia prindërore duhet të humbet edhe në raste ku dëmtimi i fëmijës vjen indirekt nga veprimet e prindit përkatës, psh vrasja e prindit tjetër. E përfundojmë këtë seksion duke iu rikthyer analizës për ndryshimin midis “humbjes së përgjegjësise prindërore” dhe “heqjes së përgjegjësise prindërore”. Pjesërisht, ngatërresat në këtë pikë vijnë për shkak të terminologjisë të ngjashme të përdorur në Nenet 223 dhe 228 të Kodit të Familjes²¹.

21 Përsëmbull në SHBA, heqja dhe humbja e përgjegjësise prindërore njihen respektivisht si humbja e kujdestarisë së fëmijës dhe humbja e të drejtave prindërore.

Si fillim, humbja e përgjegjësise prindërore, përkundër heqjes, është e pakthyeshme. Së dyti, teorikisht, heqja e përgjegjësise prindërore është rezultat i papërgjegjshmërisë së prindit, ndërsa humbja ndjek sjelljen kriminale, kështu që heqja është një sanksion civil, ndërsa humbja është sanksion penal. Së treti, humbja e përgjegjësise prindërore, ndryshe nga heqja, mund të vijë edhe si një ndëshkim plotësues.

III.ii. Foster Care

Në terma të përgjithshëm, foster care i referohet vendosjes së një fëmije, i cili është lënë pa ku-

jdes prindëror, në një institucion të shtetit ose të një kujdestari ligjor, i njohur si prind kujdestar. Fatkeqësisht, në Shqipëri, fëmijët në këtë situatë përballen me rrethana të vështira, për shkak të gjykimeve të tejzgjatura (shpesh në mënyrë të paarsyeshme) dhe me një mbështetje pothuajse inekzistente për familjet kujdestare nga institucionet vendore. Nga ana tjetër, numri i konsiderueshëm i fëmijeve të keqtrajtuar në institucionet shtetërore ka vënë në dukje nevojën urgjente për deinstitutionalizim.

Pozicioni i familjeve kujdestare në Shqipëri shpjegohet nga Kodi i Familjes, me anë të ne-neve të mëposhtëm: Neni 155 --> Pasojat e zgjidhjes së martesës "...Në rast se gjykata arin në konkluzionin se fëmija, përkohësisht, duhet t'i besohet një personi të tretë ose një familje kujdestare..."; Neni 224 --> Pamundësia e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore "Në qoftë se prindërit e fëmijës kanë vdekur, janë në pamundësi të ushtrojnë përgjegjësinë prindërore për shkak të pazotësisë për të vepruar, të mungesës ose për arsye veçanërisht të rënda, fëmija mund t'i besohet një anëtar të familjes, një personi të caktuar si kujdestar, një familje kujdestare ..." Neni 266 --> Familja kujdestare "Familja kujdestare është një familje alternative, e vendosur nga gjykata, për t'i ofruar fëmijës një mjedis familjar, kushte për mirëritje, përkujdesje fizike dhe mbështetje emocionale. Evidentimi i familjeve kujdestare është përgjegjësi e sektorit të ndihmës dhe shërbimit social

pranë bashkisë ose komunës ku banon i mituri, e cila realizohet me firmosjen e një deklarate gatishmërie nga familja për te marre fëmijë ne kujdestari.

Numri i fëmijëve që i jepen në kujdestari një familjeje kujdestare duhet të jetë i kufizuar, duke u dhënë prioritet ne këtë vendosje fëmijëve qe janë vëllezër dhe motra me njeri-tjetrin." Neni 267 --> Familja kujdestare "Në rast se nuk është caktuar kujdestar nga prindi qe ka ushtruar i fundit përgjegjësinë prindërore, gjykata i jep prioritet zgjedhjes se kujdestarit midis paraardhësve, personave të afërt të miturit, një familjeje kujdestare dhe, si alternativë të fundit, institucionit publik ose privat..."

Këto nene plotësohen nga VKM nr. 89 datë 26.01.2012 "Për përcaktimin e kriterëve, të dokumentacionit dhe të procedurës së shërbimit të kujdestarisë." Çështja shqyrtohet nga gjykata përkatëse dhe pas shqyrtimit, është detyra e komisionit multidisiplinar të kujdestarisë që të

vendosë nëse fëmija duhet ti besohet një familje kujdestare apo jo. Nuk ka ndonjë dispozitë në Kodin e Familjes lidhur me kërkesën e që duhet ti drejtohet gjykatës në rastin e një familje kujdestare. VKM 89 përcakton se pas miratimit të familjes kujdestare nga komisioni multidisiplinar i kujdestarisë, kërkesa për vendosjen në kujdestari, bëhet nga njësia administrative përkatëse dhe i drejtohet gjykatës për miratim.

III.iii. Proçesi i Monitorimit

Duke qenë se ne jemi të përqendruar në përdorimin e litigimit strategjik për çështje të ndryshme, disa prej të cilave janë të lidhura me "Përgjegjësinë prindërore" –të fokusuara në mënyrën si gëzohet nga prindërit, në mënyrën si hiqet nga gjykata dhe në mënyrën si zëvendësohet me kujdestarinë/mbrojtjen e të miturit-istë e nevojshme të merrej informacion rreth çështjeve të mëparshme dhe atyre që vijonin në gjykatë me këto objekte

gjykimi. Nga takimet e mbajtura në 18 qytete të Shqipërisë, "zbuluam" se në Shkodër, shërbimet foster care ishin pjesë e një programi pilot të filluar para më shumë se tre vitesh, dhe se gjykata kishte vendosur për një numër të madh çështjesh të këtij tipi gjatë kësaj periudhe.

Nga monitorimi i kryer, ne përfuam një kuptim më të saktë të problemit, duke përfshirë perceptimet dhe interpretimet e ligjit të aktorëve kryesorë. Nga ky informacion i përftuar drejtpërdrejtë, besojmë që pikat e forta dhe dobësitë e këtij proçesi në Shkodër mund, respektivisht, të kopjohen ose përmirësohen për praktika më të mira në të ardhmen. Monitorimi përfshin vendimet e gjykatës së Shkodrës rreth kërkesave të kujdestarisë të paraqitura në këtë gjykatë nga janari 2014 – korrik 2016. Rezultatet e hollësishme, të shoqëruara me tabelat që do të referohen më poshtë, gjenden në Shtojcën 4.

III.iv. Raste të Kërkesave për Përgjegjësi Prindërore në Gjykatën e Rrethit Shkodër

Nuk ka shumë për të thënë rreth kësaj çështje specifike. Gjatë 2014, 2015 dhe gjysmën së parë të 2016, nga 59 kërkesa kujdestarie, vetëm një i përket kategorisë së përgjegjësisë prindërore. Po ashtu, gjatë kësaj kohe, nuk ka asnjë kërkesë për heqjen e përgjegjësisë prindërore.

III.v. Raste të Kërkimit të Kujdestarisë nga Familje Kujdestare në Gjykatën e Rrethit Shkodër

Në 2014, 2015 dhe në gjysmën e parë të 2016, ka pasur 4 kërkesa nga familjet kujdestare. Në një këndvështrim krahasues, 4 nuk duket si një numër veçanërisht i madh (nga numri i plotë i kërkesave, ato nga familjet kujdestare mbulojnë vetëm 7%). Nga ana tjetër, tendenca në terma absolute është inkurajuese. Në 2014 numri i kërkesave ishte 0, një vit më vonë 4 dhe në 2016 kishte vetëm 1 kërkesë nga familjet kujdestare, po monitorimi mbulon-

te vetëm gjysmën e parë të vitit. Megjithatë, në terma relativ, kjo rritje nuk është aq shpresëdhënëse sa duket në pamje të parë, duke marrë parasysh që numri i kërkesave për kujdestari është gjithashtu në rritje (Figura 4.1.). Problemi i lartëpërmendur i institucionalizimit të tepruar nuk tregon ndonjë shenjë përmirësimi gjatë kësaj periudhe (Figurat 4.5, 4.6 dhe 4.7).

III.vi. Vendime dhe Kohëzgjatja e Tyre për Çështje të Përgjegjësisë Prindërore

Figura 4.2. tregon qartësisht që kohëzgjatja mesatare e gjyqeve, për çështjet e përgjegjë-

sisë prindërore dhe për kërkesa të kujdestarisë alternative, është në rënie (të paktën gjatë periudhës të monitorimit). Në 2014, koha mesatare për dhënien e një vendimi për këto çështje ishte përafërsisht 100 ditë, ndërsa në 2016, është ulur pothuaj në gjysmën e të parës. Ky trend është një sinjal premtues drejt një gjykate me efikase. Sa për propocionin e çështjeve që kanë marrë një vendim përfundimtar gjatë vitit, ai ka qenë stabil gjatë kësaj kohe, në nivelin 45 % (Figura 4.8.).

III.vii. Konkluzione dhe Rekomandime

Pas monitorimit në Gjykatën e Rrethit Shkodër dhe konsultimeve të vazhdueshme me specialistë të fushës, ne identifikuam disa probleme që rishfaqen shpesh në fushat e përgjegjësisë prindërore dhe rregullimit të foster care. Në përgjigje, poshtë problemeve, ky studim liston një sërë propozimesh, implementimet e të cilave mund t'a përmirësojnë situatën.

Konkluzione rreth Përgjegjësisë Prindërore

Barazia mes të dy prindërve në lidhje me përgjegjësinë prindërore nuk ekziston në praktikë.

Vendimet e gjykatave nuk theksojnë mjaftueshëm prioritetin që kanë interesat e fëmijës.

Prindër me paaftësi fizike (të palidhura me aftësinë për të vepruar) shpesh diskriminohen.

Heqja e përgjegjësisë prindërore si dënim shtesë nuk është aplikuar kurrë.

Rekomandime rreth Përgjegjësisë Prindërore

- Implementimi i barazisë midis prindërve, pavarësisht gjinisë së tyre.
- Rritja e ndërgjegjësimin ndaj diskriminimit të padrejtë të prindërve me pa aftësi fizike.
- Krijimi i ekspertizës për zgjidhjen e krizave familjare, që kanë ndikim negativ në çështjet e përgjegjësisë prindërore.
- Vënia e theksit tek prioriteti i interesave të fëmijës në çështje që përfshijnë përgjegjësinë prindërore. Aplikimi më i shpeshtë i heqjes së përgjegjësisë prindërore si një dënim plotësues.
- Përfshirja e dëmtimit indirekt të fëmijës si një arsye për heqjen e përgjegjësisë prindërore.
- Monitorimi sistematik i praktikave të gjykatave për sa i përket institutit të përgjegjësisë prindërore.

Konkluzionet e Foster Care

- Palët e interesuara janë minimalisht të informuara në lidhje

me kornizën ligjore respektive.

- Programet e trajnimit, që kanë për qëllim formimin e ekspertizës, janë të pakta dhe kanë mangësi.
- Ka një kuptim të gabuar të “shërbimit të kujdestarisë” nga rregullimi që bën Kodi i Familjes dhe VKM 89 sa i takon familjeve kujdestare – e njohur si kujdestaria alternative.
- Edhe kur një familje kujdestare e mundshme identifikohet, procesi nuk implementohet sipas VKM nr.89. Komisionet multidisiplinarë të kujdestarisë pothu-

aj janë inekzistentë. Edhe në ato pak raste kur komisionet ekzistojnë, procedurat që janë ndjekur kanë qenë të paplota për sa i përket trajnimit të familjeve kujdestare.

- Pretendimet në gjykatë për të njohur një familje kujdestare nuk zhvillohen sipas VKM nr.89 dhe familjet nuk janë të asistuar në proces (ndihma psikologjike dhe ligjore falas janë tërësisht të munguara).

Rekomandimet e Foster Care

- Fokusim më i madh tek familjet kujdestare.

- Monitorim sistematik i njësive lokale për sa i përket zbatimit të procedurave të identifikimit dhe vlerësimit të familjeve kujdestare.

- Më shumë trajnime për krijimin e ekspertizës së nevojshme.

- Ndjekja e një procedure të unifikuar për t'iu drejtuar gjykatës nga familjet kujdestare, sipas modelit të TLAS.

- Sigurimi i statistikave të sakta dhe të përditësuara për numrin e familjeve kujdestare dhe fëmijëve nën kujdestarinë e tyre.

- Rishikim i rregullimeve mbi familjet kujdestare në Kodin e Familjes.

Raste të kujdestarisë të gjykuara nga Gjykata e Rrethit Shkodër për 2014, 2015, dhe 2016 (Projektim)²²

	2014	2015	2016
Nr. i plotë kërkesave për gjyq	18	20	42 ^{*24}
Kërkesa për përgjegjësi prindërore	0	1	0*
Kërkesa për heqjen e përgjegjësisë prindërore	0	0	0*
Kërkesa kujdestarie nga familjarë	11	4	14*
Kërkesa kujdestarie nga familje kujdestare	0	3	2*
Kërkesa kujdestarie nga institucione shtetërore	7	12	26*
Koha mesatare e gjykimit (në muaj)	3.45	2.9	1.9 ²⁵
Numri i çështjeve të apeluara	0	0	0*
Numri i vendimeve	18	20	42*
Numri i vendimeve përfundimtare	8	9	18*
Numri i vendimeve të ndërmjetme	10	11	24*

22 Duke qenë se procesi i monitorimit mbulon vetëm gjysmën e parë të vitit 2016, për qëllime krahasimore çdo e dhënë shumëzohet me dy. Kjo është një mënyrë e përafërt vlerësimi, jo domosdoshmërisht e saktë pasi periudha të ndryshme në një vit mund të kenë flukse të ndryshme në parametrat tonë të interesit.

23 Asterisku do të shërbejë si përkujtesë e pikës së mësipërme. Çdo numër në 2016 shumëzohet me dy, psh. në këtë rast, numri i plotë kërkesave deri në korrik të 2016 ishte 21.

24 Në këtë rast dyfishimi nuk ka kuptim pasi koha mesatare e gjykimit nuk ka lidhje (ose të paktën jo lidhje që mund të përcaktohet paraprakisht) me momentin që çështja vjen për gjykim.

Figura 4.1. Trendi i nr. të plotë të kërkesave

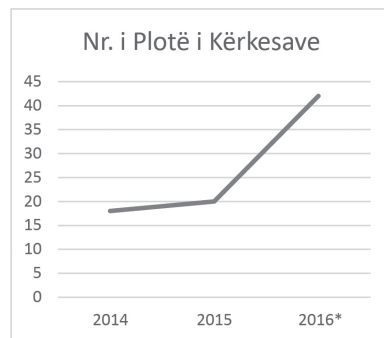

Figura 4.2. Trendi i kohës mesatare të gjyimit

Figura 4.3. Trendi i nr. të kërkesave nga familje kujdestare

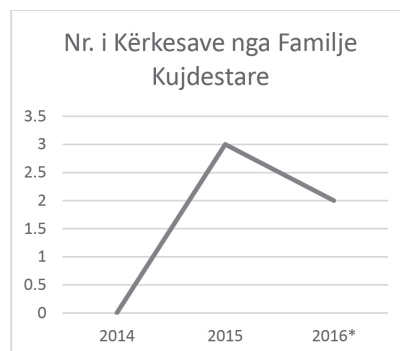

Figura 4.4. Trendi i nr të kërkesave nga institucione shtetërore

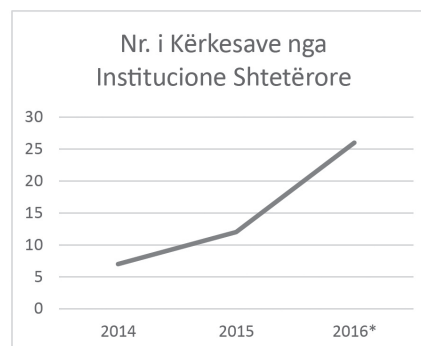

Figura 4.5. Ndarja e kërkesave të kujdestarisë proporcionalisht (2014)

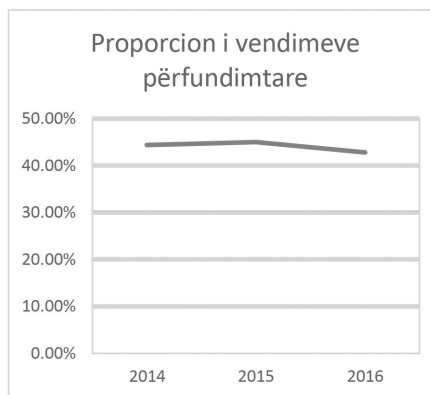
Figura 4.6. Ndarja e kërkesave të kujdestarisë proporcionalisht (2015)

Figura 4.7. Ndarja e kërkesave të kujdestarisë proporcionalisht (2016)

Figura 4.8. Trendi i vendime përfundimtare si proporcion i të gjithë vendimeve

Konferenca, Takime, Seminare trajnimi, Tryeza të Rumbullakëta, dhe Workshope – TLAS 2016

Seminare informuese dhe trainuese me punonjësit e njësive të institucioneve shëndetësore dhe ata të mbrojtjes së fëmijëve

Elbasan – 11 Mars, 2016

Takim me 35 profesionistë

Tema: “Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës përmes rritjes së aksesit në drejtësi, bashkëpunimit me strukturat lokale dhe të shoqërisë civile”

Donator: UNICEF

Korçë – 15 Mars, 2016

Takim me 30 profesionistë

Tema: “Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës përmes rritjes së aksesit në drejtësi, bashkëpunimit me strukturat lokale dhe të shoqërisë civile”

Donator: UNICEF

Gjirokastër – 18 Mars, 2016

Takim me 20 profesionistë

Tema: “Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës përmes rritjes së aksesit në drejtësi, bashkëpunimit me strukturat lokale dhe të shoqërisë civile”

Donator: UNICEF

Lezhë – 21 Mars, 2016

Takim me 33 profesionistë

Tema: “Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës permes rritjes së aksesit në drejtësi, bashkëpunimit me strukturat lokale dhe të shoqërisë civile”

Donator: UNICEF

Durrës – 25 Mars, 2016

Takim me 29 profesionistë

Tema: “Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës permes rritjes së aksesit në drejtësi, bashkëpunimit me strukturat lokale dhe të shoqërisë civile”

Donator: UNICEF

Durrës – 30 Mars, 2016

Tryeze diskutimi me 27 pjesëmarrës

Tema: “Të adresojmë me efektivitet çështjet ligjore që çenojnë të drejtat themelore të fëmijëve dhe të sigurojmë aksesin e tyre në drejtësi.”

Donator: UNICEF

Berat – 01 Prill, 2016

Takim me 34 punonjës nga Gjendja Civile, Arsimi dhe Shëndetësia

Tema: “Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës permes raportimit të të gjitha formave të dhunës, përfshirë mungesën e identitetit, kujdestarisë ligjore dhe të përfshirjes në programet sociale.”

Donator: UNICEF

Gjirokastër – 08. Prill .2016

Takim me 20 punonjës nga Gjendja Civile, Arsimi dhe Shëndetësia

Tema: “Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës permes raportimit të të gjitha formave të dhunës, përfshirë mungesën e identitetit, kujdestarisë ligjore dhe të përfshirjes në programat sociale.”

Donator: UNICEF

Berat – 18 Prill, 2016

Takim me 30 profesionistë

Tema: “Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës permes rritjes së aksesit në drejtësi, bashkëpunimit me strukturat lokale dhe të shoqërisë civile”

Donator: UNICEF

Kukës – 21 Prill, 2016

Takim me 32 profesionistë

Tema: “Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës permes rritjes së aksesit në drejtësi, bashkëpunimit me strukturat lokale dhe të shoqërise civile”

Donator: UNICEF

Kukës – 22. Prill .2016

Takim me 27 punonjes nga Gjendja Civile, Arsimi dhe Shëndetësia

Tema: “Mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës permes raportimit të të gjitha formave të dhunës, përfshirë mungesën e identitetit, kujdestarisë ligjore dhe të përfshirjes në programat sociale.”

Donator: UNICEF

Tiranë - 24 Prill, 2016

Konferencë Kombëtare e organizuar nga TLAS dhe CRCA, me 50 pjesëmarrës nga strukturat e mbrojtjes së fëmijëve

Tema: “Plani kombëtar i veprimit për sigurinë e fëmijëve në internet.”

Donator: UNICEF

Tepelenë – 28 Prill, 2016

Takim me 17 punonjës nga NJMF-të, Arsimi dhe Shëndetësia

Tema: “Mbrojta e interesit më të lartë të fëmijës permes raportimit të të gjitha formave të dhunës, përfshirë mungesën e identitetit, kujdestarisë ligjore dhe të përfshirjes në programat sociale.”

Donator: UNICEF

Përmet – 29 Prill, 2016

Takim me 31 punonjës nga NJMF-të, Arsimi dhe Shëndetësia

Tema: “Mbrojta e interesit më të lartë të fëmijës permes raportimit të të gjitha formave të dhunës, përfshirë mungesën e identitetit, kujdestarisë ligjore dhe të përfshirjes në programat sociale.”

Donator: UNICEF

Lushnje – 10. Maj .2016

Takim me 30 punonjës nga NJMF-të, Arsimi dhe Shëndetësia

Tema: “Mbrojta e interesit më të lartë të fëmijës permes raportimit të të gjitha formave të dhunës, përfshirë mungesën e identitetit, kujdestarisë ligjore dhe të përfshirjes në programat sociale.”

Donator: UNICEF

Vlorë – 20 Maj, 2016

Tryeze diskutimi me 25 pjesmarës

Tema: “Të adresojmë me efektivitet çështjet ligjore që çenojnë të drejtat themelore të fëmijëve dhe të sigurojmë aksesin e tyre në drejtësi.”

Donator: UNICEF

Burrel – 24. Maj .2016

Takim me 30 punonjës nga NJMF-të, Arsimi dhe Shëndetësia

Tema: “Mbrojta e interesit më të lartë të fëmijës permes raportimit të të gjitha formave të dhunës, përfshirë mungesën e identitetit, kujdestarisë ligjore dhe të përfshirjes në programat sociale.”

Donator: UNICEF

Tiranë – 10 Qershor, 2016

Konferencë advokuese me 36 pjesmarres

Tema: “Përmirësimi i mbrojtjes së të drejtave të të akuzuarve në BIH, Serbi, Kosovë, Maqedoni dhe Shqipëri.”

Donator: Ballkan Rule of Law Network, BRLN

Durrës – 15 Qershor, 2016

Tryezë e rrumbullakët me 27 pjesëmarrës

Tema: “Akses i barabartë në drejtësi për fëmijët, barriera, dilemma dhe zgjidhje.”

Donator: UNICEF

Tiranë – 05. Shtator, 2016

Konferencë Advokuese – 36 pjesëmarrës

Tema: “Të mbrojmë fëmijët nga format e dhunës kompjuterike dhe internetit.”

Donator: UNICEF

Gramsh – 14 Tetor, 2016

Takim me 34 pjesëmarrës nga Bashkia Gramsh dhe profesionistë që punojnë në fushën e mbrojtjes së të drejtave të fëmijëve

Tema: “Të rrisim aksesin në drejtësi duke ofruar shërbime ligjore falas në nivel lokal përmes krijimit të rrjeteve bashkëpunuese.”

Donator: MATRA

Pukë – 17 Tetor, 2016

Takim me 20 pjesëmarrës nga Bashkia Pukë dhe profesionistë që punojnë në fushën e mbrojtjes së të drejtave të fëmijëve

Tema: “Të rrisim aksesin në drejtësi duke ofruar shërbime ligjore falas në nivel lokal përmes krijimit të rrjeteve bashkëpunuese.”

Donator: MATRA

Shkodër – 21 Tetor, 2016

Takim me 36 pjesëmarrës nga Bashkia Shkodër dhe profesionistë që punojnë në fushën e mbrojtjes së të drejtave të fëmijëve

Tema: “Të rrisim aksesin në drejtësi duke ofruar shërbime ligjore falas në nivel lokal përmes krijimit të rrjeteve bashkëpunuese.”

Donator: MATRA

Tiranë – 03 Nëntor, 2016

Tryezë e rumbullakët me 28 përfaqësues të Ministrisë së Punëve të Brendshme, Drejtorisë së Përgjithshme të Gjëndjes Civile, partnerë dhe grupe interesi, etj.

Tema: “Fuqizimi i familjeve në nevojë përmes regjistrimit civil, rekomandime për përmirësimin e proceduarave ekzistuese.”

Donator: UNDP

Elbasan – 05 Nëntor, 2016

Seminar Trajnimi me 35 punonjës të zyrave të gjendjes civile

Tema: “Të sigurojmë mbështjetjen e gjithanshme për personat që rrezikojnë të mbeten pa shtetësi në Shqipëri.”

Donator: UNCHR

Fier – 12. Nëntor .2016

Seminar Trajnimi me 42 punonjës të zyrave të gjendjes civile

Tema: “Të sigurojmë mbështjetjen e gjithanshme për personat që rrezikojnë të mbeten pa shtetësi në Shqipëri.”

Donator: UNCHR

Tiranë – 17 Nëntor, 2016

Konferencë me 35 pjesëmarres nga Drejtoria e Pashtetësisë, me partnerë dhe aktivistë të grupeve të interesit, me studentë të Fakultetit të ligjit.

Tema: “Pashtetësia dhe çështjet që lidhen me të.”

Donator: European Network on Statelessness, ENS

Tiranë – 18 Nëntor, 2016

Seminar Trajnimi me 32 punonjës të zyrave të gjëndjes civile

Tema: “Të sigurojmë mbështjetjen e gjithanshme për personat që rrezikojnë të mbeten pa shtetësi në Shqipëri.”

Donator: UNCHR

Korçë – 25 Nëntor, 2016

Seminar Trajnimi me 34 punonjës të zyrave të gjendjes civile

Tema: “Të sigurojmë mbështjetjen e gjithanshme për personat që rrezikojnë të mbeten pa shtetësi në Shqipëri.”

Donator: UNCHR

Durrës – 12 Dhjetor, 2016

Seminar Trajnimi me 25 pjesëmarrës nga organizatat me bazë Komunitare Rome dhe Egjiptiane dhe aktivistët e tyre

Tema: “Ngritja e kapaciteteve të aktivistëve dhe CBO’ve, aftësimi i tyre si paralegal në evidentimin dhe orientimin e problemeve ligjore të komunitetit.”

Donator: CRD

Tiranë – 13 Dhjetor, 2016

Seminar Trajnimi me 27 pjesëmarrës nga organizatat me bazë Komunitare Rome dhe Egjyptiane dhe aktivistët e tyre

Tema: “Ngritja e kapaciteteve të aktivistëve dhe CBO’ve, aftësimi i tyre si paralegal në evidentimin dhe orientimin e problemeve ligjore të komunitetit.”

Donator: CRD

Elbasan – 14 Dhjetor, 2016

Seminar Trajnimi me 28 pjesëmarrës nga organizatat me bazë Komunitare Rome dhe Egjyptiane dhe aktivistët e tyre

Tema: “Ngritja e kapaciteteve të aktivistëve dhe CBO’ve, aftësimi i tyre si paralegal në evidentimin dhe orientimin e problemeve ligjore të komunitetit.”

Donator: CRD

Tiranë – 16 Dhjetor, 2016

Tryeze e rrumbullakët me 25 pjesëmarrës nga shkolla e magjistraturës, parlamenti, gjykatat, prokuroria dhe organizatat e shoqërisë civile

Tema: “Minimizimi i pengesave ligjore që hasin të miturit në kontakt me ligjin.”

Donator: UNICEF